

I. Dane identyfikacyjne kontroli

<i>Numer i tytuł kontroli</i>	P/15/095 – Przymusowe kierowanie osób uzależnionych od alkoholu na leczenie odwykowe.
<i>Jednostka przeprowadzająca kontrolę</i>	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Poznaniu
<i>Kontroler</i>	Mieczysław Zentel, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 98584 z 20 listopada 2015 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
<i>Jednostka kontrolowana</i>	Urząd Gminy Łądek, ul. Rynek 26, 62-406 Łądek.
<i>Kierownik jednostki kontrolowanej</i>	Artur Miętkiewicz, Wójt Gminy Łądek od 8 grudnia 2014 r. Poprzednio Wójtem Gminy Łądek była Pani Arleta Pleśniak. (dowód: akta kontroli str. 4)

II. Ocena kontrolowanej działalności¹

Ocena ogólna

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli, tryb prowadzenia przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Łądku, w latach 2013-2015 (do 31 sierpnia), postępowań w stosunku do osób nadużywających alkoholu, nie zapewnił sprawnego i efektywnego wykonywania czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu. Spośród siedmiu postępowań zakończonych skierowaniem wniosku do sądu, pięć prowadzono ponad 100 dni, licząc od otrzymania zgłoszenia. Z kolei, prowadzenie rozmów motywujących ze zgłoszonymi osobami, w większości przypadków, nie przyniosło spodziewanych efektów w postaci dobrowolnego podjęcia leczenia odwykowego.

Gminna komisja, wbrew dyspozycji art. 24 i art. 25 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi² (dalej „ustawa o wychowaniu w trzeźwości”), nie kierowała na badanie przez biegłego osób, które w związku z nadużywaniem alkoholu powodowały rozkład życia rodzinnego, demoralizację małoletnich, uchylały się od pracy albo systematycznie zakłócały spokój lub porządek publiczny.

Administrator danych osób zgłoszonych komisji nie zagwarantował prawidłowego ich przetwarzania, tj. w sposób zgodny z ustawą z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych³ (dalej: „ustawa o ochronie danych osobowych”).

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. W przypadku, gdy sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia się ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

² Dz. U. z 2015 r., poz. 1286.

³ Dz. U. z 2014 r., poz. 1182 ze zm.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Kompetencje członków Gminnej Komisji do podejmowania czynności zmierzających do zastosowania wobec osób uzależnionych od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu

Opis stanu faktycznego

Wójt Gminy, zgodnie z art. 4¹ ust. 3 ustawy o wychowaniu w trzeźwości, powołał⁴ Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Łądku (dalej „gminna komisja”). Skład osobowy gminnej komisji zmieniał się, i wynosił: na koniec 2013 r. - trzy osoby, na koniec 2014 r. i na 31 sierpnia 2015 r. – pięć osób.

(dowód: akta kontroli str. 5-9)

Gminna komisja działała na podstawie regulaminu organizacyjnego, przyjętego zarządzeniem nr 31/2013 Wójta Gminy z 1 października 2013 r. Określony w tym regulaminie zakres zadań gminnej komisji obejmował m.in.:

- przyjmowanie zgłoszeń o osobach, które w związku z nadużywaniem alkoholu powodują rozkład życia rodzinnego i demoralizację małoletnich albo systematycznie zakłócają spokój lub porządek publiczny,
- wzywianie tych osób na rozmowę i motywowanie ich do podjęcia leczenia,
- podejmowanie czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu.

Na podstawie tego regulaminu, gminna komisja mogła upoważnić inne osoby do przeprowadzenia wywiadów i czynności przygotowawczych z zakresu jej działalności oraz do udziału w posiedzeniach, w charakterze doradcy.

(dowód: akta kontroli str. 10-14)

W skład gminnej komisji weszli merytoryczni pracownicy instytucji i służb, którzy w pracy zawodowej mogli spotykać się z problemami i skutkami nadmiernego spożycia alkoholu. Przewodnicząca gminnej komisji posiadała wykształcenie wyższe o specjalności magister pedagogiki, ukończyła podyplomowe studia filozoficzno-etyczne, została akredytowanym terapeutą uzależnień i współuzależnień oraz pracowała jako pedagog szkolny. Trzech członków gminnej komisji miało wykształcenie wyższe w specjalnościach praca socjalna (dwie osoby były zatrudnione w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Łądku) oraz dziennikarstwo i komunikacja społeczna (dzielnicy z Posterunku Policji w Zagórowie). Jeden z członków gminnej komisji miał wykształcenie średnie techniczne i był zatrudniony w Urzędzie, w którym zajmował się m. in. wydawaniem zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych.

(dowód: akta kontroli str. 194-195)

Członkowie gminnej komisji podnosili swoje kwalifikacje. Szkolenia w których uczestniczyli, był tematycznie powiązane z zagadnieniami zalecanymi przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (PARPA) i dotyczyły w szczególności: zadań samorządów lokalnych w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych; działalności gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych; realizacji gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych; monitorowania problemów uzależnień

⁴ Zarządzenia Wójta Gminy w sprawie zmiany składu Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych nr 6/2013 z 1 marca 2013 r., nr 7/2013 z 2 kwietnia 2013 r., nr 40/2013 z 31 grudnia 2013 r., nr 2/2014 z 10 lutego 2014 r. i nr 16/2014 z 10 czerwca 2014 r.

na poziomie lokalnym; przeciwdziałania przemocy w rodzinie; funkcjonowania zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych; wydawania zezwoleń na sprzedaż i kontroli punktów sprzedaży alkoholu oraz prowadzenia rozmowy motywującej (warsztaty).

(dowód: akta kontroli str. 15-18)

Ocena cząstkowa

W ocenie NIK, członkowie gminnej komisji posiadali kompetencje do podejmowania czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osób uzależnionych od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu.

2. Czynności Gminnej Komisji zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osób uzależnionych od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu

Opis stanu faktycznego

W latach 2013-2015 (do 31 sierpnia), do gminnej komisji wpłynęły 44 zgłoszenia (w poszczególnych latach odpowiednio: 22, 13 i 9) w sprawie nadużywania alkoholu przez 32 osoby (odpowiednio: 19, 8 i 5) i zobowiązania tych osób do poddania się leczeniu odwykowemu. W odniesieniu do 12 z tych osób, gminna komisja podejmowała działania jeszcze przed 2013 r.

(dowód: akta kontroli str. 213-226)

Gminna komisja, do zgłoszonych osób wysłała 48 zaproszeń (odpowiednio: 29, 14 i 5) do udziału w jej posiedzeniu. Zaproszenia te zostały wysłane w terminie od 1 do 79 dni (średnio 13 dni) od wpływu zgłoszenia. Z 44 zaproszeń (odpowiednio: 25, 14 i 5) odebranych przez adresatów, 21 (odpowiednio: 15, 3 i 3) nie odniosło skutku, bowiem zaproszeni nie stawili się na posiedzenie komisji. Z pozostałymi 23 zaproszonymi osobami (odpowiednio: 10, 11 i 2), gminna komisja - w składzie od dwóch do trzech osób - przeprowadziła rozmowy motywujące do dobrowolnego podjęcia leczenia. Cztery zaproszenia (z 2013 r.) nie zostały odebrane.

Z 32 spraw prowadzonych przez Gminną Komisję w latach 2013-2015 (do 31 sierpnia) 16 spraw (odpowiednio: 8, 5 i 3) zostało zakończonych w wyniku podjęcia przez osoby zgłoszone decyzji (złożenia deklaracji) o dobrowolnym podjęciu leczenia uzależnienia od alkoholu. Cztery osoby przedstawiły gminnej komisji zaświadczenia o podjęciu leczenia odwykowego (z trzema z tych osób przeprowadzono rozmowy motywujące). Komisja nie wiedziała, czy osoby te kontynuowały leczenie. Kolejne dwie osoby przedstawiły gminnej komisji skierowanie na leczenie odwykowe, a jedna poinformowała o podjęciu leczenia (nie potwierdzając tego żadnym zaświadczeniem; z osobami tymi przeprowadzono rozmowy motywujące). Gminna komisja nie miała informacji na temat tego, czy osoby te faktycznie podjęły leczenie oraz czy je kontynuowały.

(dowód: akta kontroli str. 213-226)

Mimo wezwań (od jednego do dwóch), na spotkanie z gminną komisją nie stawili się pięć osób. Jak odnotowała komisja, wobec jednej z tych osób zakończono procedurę „niebieskiej karty”, trzy z nich podjęły pracę i zaprzestały nadużywania alkoholu, dwie osoby zmieniły miejsce zamieszkania. Wobec tych osób, gminna komisja nie otrzymała kolejnych zgłoszeń.

W czterech sprawach (po dwie w latach 2013-2014), gminna komisja nie wszczęła postępowań z uwagi na brak przesłanek określonych w art. 24 ustawy o wychowaniu w trzeźwości, a w kolejnych trzech, postępowań nie kontynuowano z powodu śmierci zgłoszonej osoby oraz zatrzymań (dwóch osób) w zakładzie karnym.

W pozostałych 9 sprawach (odpowiednio: 2, 3 i 4), gminna komisja skierowała wnioski do sądu o zastosowanie obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu. Dwa z tych wniosków skierowano do sądu po 31 sierpnia 2015 r. (28 września i 22 października; sprawy te były nadal w toku).

Sporządzone na zlecenie sądu opinie biegłych, stwierdziły uzależnienie od alkoholu i konieczność zastosowania specjalistycznego leczenia odwykowego – wobec pięciu osób w systemie stacjonarnym, a wobec jednej osoby – ambulatoryjnym. W jednym przypadku sąd umorzył postępowanie z uwagi na jego bezprzedmiotowość (śmierć zgłoszonej osoby).

(dowód: akta kontroli str. 213-226)

Wydatki na działalność gminnej komisji związaną z postępowaniami w sprawach osób nadużywających alkoholu (koszty z tytułu udziału w posiedzeniach, szkoleń i opłat sądowych) wyniosły łącznie 35,3 tys. zł (po 12,7 tys. zł w latach 2013-2014 i 9,9 tys. zł do 31 sierpnia 2015 r.).

(dowód: akta kontroli str. 163-191)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Gminna komisja nie skierowała na badanie przez biegłego w celu wydania opinii w przedmiocie uzależnienia od alkoholu i wskazania rodzaju zakładu leczniczego, żadnej z 15 zgłoszonych osób, które według zgromadzonego materiału dowodowego, w związku z nadużywaniem alkoholu powodowały rozkład życia rodzinnego, demoralizację małoletnich, uchylały się od pracy albo systematycznie zakłócały spokój lub porządek publiczny.

(dowód: akta kontroli str. 211-212)

Przewodnicząca gminnej komisji wyjaśniła, że w trakcie postępowań związanych z kierowaniem wniosków do sądu o zastosowanie obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu, komisja dysponowała informacjami, które wskazywały jednoznacznie na uzależnienie zgłoszonych osób od alkoholu. Jak dodała, komisja zakładała, że opinia biegłych zostanie sporządzona na zlecenie sądu, w trybie art. 27 ust. 1 ustawy o wychowaniu w trzeźwości. We wszystkich siedmiu wnioskach skierowanych do sądu w latach 2013-2015 (do 31 sierpnia) sąd postanowił o przeprowadzeniu dowodu z opinii biegłego lekarza psychiatry i biegłego psychologa na okoliczność uzależnienia od alkoholu i rodzaju leczenia.

(dowód: akta kontroli str. 196-199)

W ocenie NIK, odstąpienie od kierowania do biegłego zgłoszonych osób, które w związku z nadużywaniem alkoholu powodują rozkład życia rodzinnego, demoralizację małoletnich, uchylają się od pracy albo systematycznie zakłócają spokój lub porządek publiczny, było niezgodne z dyspozycją art. 24 i art. 25 ustawy o wychowaniu w trzeźwości. NIK zwraca ponadto uwagę, że pozbawione podstaw prawnych jest uznanie kierowania na badanie przez biegłego, za swego rodzaju sankcję wobec niestawienia się na wezwanie komisji. Pouczenie takiej treści zamieszczano w wezwaniach na spotkanie z gminną komisją, bądź przekazywano w czasie spotkań ze zgłoszonymi osobami.

(dowód: akta kontroli str. 213-226)

2. Postępowania gminnej komisji w stosunku do osób nadużywających alkoholu były przewlekłe. Mimo niekierowania zgłoszonych osób na badanie przez biegłego, pięć⁵

⁵ Dotyczy wniosków z: 7 kwietnia 2014 r., 3 marca 2015 r. (dwa wnioski), 9 października 2013 r. i 17 lipca 2014 r.

(z siedmiu) postępowań zakończonych skierowaniem do sądu wniosku o zobowiązanie do poddania się leczeniu odwykowemu, trwało dłużej niż 100 dni (od 118 do 666). Czas prowadzenia tylko dwóch⁶ postępowań nie przekroczył 100 dni i wynosił 58 i 67 dni.

(dowód: akta kontroli str. 212)

Przewodnicząca gminnej komisji wyjaśniła, że nie wie, dlaczego w trzech sprawach czas od zgłoszenia osób w związku z nadużywaniem alkoholu do skierowania wniosków do sądu o zastosowanie wobec nich obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu, wynosił od 320 do 666 dni. Postępowania w tych sprawach były prowadzone przez gminą komisję, która była kierowana przez poprzednią przewodniczącą i działała częściowo w innym składzie osobowym. Po zmianie na stanowisku przewodniczącej (7 kwietnia 2014r.), gminna komisja zakończyła prowadzone postępowania skierowaniem wniosków do sądu.

(dowód: akta kontroli str. 196-199)

W ocenie NIK, przewlekłość postępowań gminnej komisji była spowodowana m.in. podejmowaniem kolejnych prób motywowania zgłoszonych osób do dobrowolnego podjęcia leczenia, bez podejmowania jednocześnie działań przewidzianych w ustawie o wychowaniu w trzeźwości (skierowanie na badanie przez biegłego oraz skierowanie wniosku do sądu o zobowiązanie do poddania się leczeniu). Działania tych nie podejmowano nawet w przypadkach, gdy zgłoszenia wpływały od służb, do których uprawnień należało rozpoznanie sytuacji danej osoby. Przykładowo: komisja nie podjęła ustawowych czynności wobec osób, które spełniały przesłanki określone w art. 24 ustawy o wychowaniu w trzeźwości. Wobec jednej z takich osób, w ciągu roku wpłynęły cztery zgłoszenia (od policji oraz zespołu interdyscyplinarnego) o nadużywaniu alkoholu. Osoba ta oświadczyła, że nie jest uzależniona od alkoholu, i mimo braku potwierdzenia tego stosowną opinią, komisja nie podjęła wobec niej dalszych działań. W innej sprawie, dopiero po otrzymaniu kolejnego zgłoszenia osoby nadużywającej alkoholu i demoralizującej dzieci, komisja skierowała wniosek do sądu o jej zobowiązanie do poddania się leczeniu odwykowemu. Wcześniej, mimo zgłoszenia pochodzącego od ośrodka pomocy społecznej, jednoznacznie wskazującego na nadużywanie alkoholu i demoralizację dzieci, gminna komisja – po rozmowie ze zgłoszoną osobą, oświadczeniu przez nią, że nie jest uzależniona od alkoholu i przedłożeniu zaświadczenia o odbytej terapii, zaniechała dalszych działań. W kolejnej sprawie, komisja dysponowała informacjami o nadużywaniu alkoholu i powodowaniu rozkładu życia rodzinnego, czemu zgłoszona osoba zaprzeczała. Postępowanie w tej sprawie zakończono po czterech miesiącach, po przeprowadzeniu dwóch rozmów motywacyjnych i zaproponowaniu zgłoszonej osobie wizyty u terapeuty w Ośrodku Wsparcia w Łądku.

W ocenie NIK, przyjęta przez gminną komisję praktyka nie sprzyjała efektywności działań wobec zgłoszonych osób nadużywających alkoholu. Skuteczność prowadzonych przez gminną komisję rozmów motywujących do dobrowolnego leczenia była niewielka, a część osób uzależnionych celowo składała zobowiązanie do podjęcia takiego leczenia bez zamiaru dotrzymania go. Część ze zgłoszonych osób, pomimo złożenia deklaracji podjęcia leczenia, faktycznie go nie podejmowała. Zdaniem NIK, gminna komisja nie ma realnych możliwości weryfikacji prawdziwości takiego zobowiązania, a jego złożenie znacznie odsuwa w czasie skierowanie sprawy do sądu. Ponadto, do podjęcia leczenia powinny być motywowane osoby faktycznie uzależnione od alkoholu. Tymczasem, w objętych kontrolą sprawach, rozmowy motywujące prowadzono z osobami, wobec których biegli nie orzekali

⁶ Dotyczy wniosków z 12 czerwca 2014 r. i z 9 października 2013 r.

czy były one faktycznie uzależnione od alkoholu⁷. NIK zwraca też uwagę, że spotkania z terapeutą w ośrodku wsparcia (nie dyskredytując tej formy pomocy), nie mogą zastępować profesjonalnego leczenia odwykowego, które prowadzi się w podmiotach leczniczych⁸.

Ostatecznie, brak konsekwencji związanych z niestawianiem się na wezwania komisji, brak narzędzi w zakresie monitorowania deklaracji zgłoszonych osób, mogły także zniechęcać zgłoszonych, czy członków ich rodzin do stawiania się na wezwanie komisji i poszukania tam pomocy.

(dowód: akta kontroli str. 213-226)

3. Gminna komisja nie знаła rozstrzygnięć w skierowanych przez siebie do sądu sprawach o orzeczenie o obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu. Przewodnicząca gminnej komisji wyjaśniła, że sąd nie przekazywał informacji o orzeczeniach w sprawach złożonych wniosków o zastosowanie obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu. Natomiast, według przewodniczącej komisji, można było wnioskować, że orzeczenia sądu były zgodne z opiniami biegłych psychiatrów i biegłych psychologów, stwierdzającymi każdorazowo uzależnienie od alkoholu, jak i konieczność leczenia odwykowego.

(dowód: akta kontroli str. 212)

W ocenie NIK, gminna komisja rozwiązywania problemów alkoholowych powinna posiadać informacje o rozstrzygnięciach w skierowanych przez siebie do sądu sprawach. Ich nieznanie może np. doprowadzić do podejmowania działań wobec zgłoszonych osób, posiadających wciąż aktualne postanowienie sądu o obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu. Obowiązek ten trwa przez dwa lata od uprawomocnienia się postanowienia sądu⁹. W tym czasie nie ma potrzeby podejmowania przez gminną komisję kolejnych działań inicjujących zobowiązanie do leczenia. Postępowanie w przedmiocie zobowiązania do poddania się leczeniu odwykowemu jest postępowaniem nieprocesowym, które regulują przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego¹⁰ (art. 506 – 525; dalej „Kodeks postępowania cywilnego”). Sąd nie ma obowiązku przekazywania gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych postanowienia rozstrzygającego w sprawie o orzeczenie obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu, wszczętej na wniosek gminnej komisji. Akta sprawy, w myśl art. 525 Kodeksu postępowania cywilnego, są jednak dostępne dla uczestników postępowania oraz za zezwoleniem przewodniczącego dla każdego, kto potrzebę przejrzenia dostatecznie usprawiedliwi. Na tych samych zasadach dopuszczalne jest: sporządzanie i otrzymywanie odpisów i wyciągów z akt sprawy (pkt 1); otrzymywanie zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku z akt sprawy (pkt 2).

4. Wójt Gminy¹¹, będący administratorem danych osób zgłoszonych gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, nie zagwarantował prawidłowego ich przetwarzania w świetle przepisów ustawy o ochronie danych osobowych. Dowodzą tego następujące okoliczności:

⁷ Opinię w przedmiocie uzależnienia od alkoholu wydają wspólnie po przeprowadzonych badaniach, lekarz psychiatra i psycholog albo lekarz psychiatra i specjalista psychoterapii uzależnień (§ 5 ust. 1 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 27 grudnia 2007 r. w sprawie biegłych w przedmiocie uzależnienia od alkoholu – Dz. U. Nr 250, poz. 1883 ze zm.).

⁸ Zobacz: § 3 ust. 1 i ust. 2 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 28 czerwca 2012 r. w sprawie organizacji, kwalifikacji personelu, sposobu funkcjonowania i rodzajów podmiotów leczniczych wykonujących świadczenia stacjonarne i całodobowe oraz ambulatoryjne w sprawowaniu opieki nad uzależnionymi od alkoholu oraz sposobu współdziałania w tym zakresie z instytucjami publicznymi i organizacjami społecznymi (Dz. U. poz. 734).

⁹ Zobacz: art. 34 ust. 1 ustawy o wychowaniu w trzeźwości.

¹⁰ Dz. U. z 2014 r., poz. 101 ze zm.

¹¹ Wójtem Gminy do 8 grudnia 2014 r. była Arleta Pleśniak.

Wójt nie nadał żadnemu z członków gminnej komisji, upoważnienia do przetwarzania tzw. danych wrażliwych¹², o których mowa w art. 27 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych. Tym samym, nie zabezpieczył tych danych przed przetwarzaniem z naruszeniem ustawy o ochronie danych osobowych, do czego zobowiązywał go art. 36 ust. 1 tej ustawy. Do przetwarzania danych, w myśl art. 37 ustawy o ochronie danych osobowych, mogą być bowiem dopuszczone wyłącznie osoby posiadające upoważnienie nadane przez administratora danych. Dopiero 15 października 2015 r., Wójt Gminy nadał członkom gminnej komisji stosowne upoważnienia do przetwarzania danych zgłoszonych osób.

(dowód: akta kontroli str. 201-208)

W sposób niezgodny z dyspozycją art. 26 ustawy o ochronie danych osobowych, gminna komisja występowała do ośrodka pomocy społecznej, do policji i do zespołu kuratorskiego służby sądowej m.in. o ustalenie skutków nadużywania przez zgłoszone osoby alkoholu i o przeprowadzenie wywiadu środowiskowego¹³. NIK zwraca uwagę, że przetwarzanie danych osobowych musi się odbywać z zachowaniem zasad określonych w art. 26 ustawy o ochronie danych osobowych, w szczególności zasady legalizmu (art. 26 ust. 1 pkt 1). Z kolei, w świetle przepisów ustawy o wychowaniu w trzeźwości, gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych posiadają ograniczone możliwości występowania do innych podmiotów o informacje o zgłoszonych osobach. Ustawa upoważnia je jedynie do występowania do biegłego o wydanie opinii w przedmiocie uzależnienia od alkoholu i wskazania rodzaju zakładu leczniczego. Brak jest w niej natomiast podstaw do zbierania takich danych od innych podmiotów, bez zgody zainteresowanego. Komisja, występując do innych instytucji o informacje o danej osobie, bez jej zgody, może narazić się na zarzut naruszenia jej dóbr osobistych. Zdaniem przewodniczącej gminnej komisji, konieczność uzyskania zgody zgłoszonej osoby na pozyskanie informacji o niej, uniemożliwi prowadzenie przedmiotowych postępowań.

(dowód: akta kontroli str. 213-226)

Do zakończenia kontroli NIK (9 grudnia 2015 r.), Wójt Gminy nie zgłosił zbioru danych osób zgłoszonych gminnej komisji do rejestracji Generalnemu Inspektorowi Ochrony Danych Osobowych. Obowiązek w tym zakresie nakłada na administratorów danych art. 40 ustawy o ochronie danych

Wójt Gminy wyjaśnił, że w 2015 r. podjęte zostały działania mające na celu wprowadzenie w Urzędzie polityki bezpieczeństwa danych osobowych oraz instrukcji zarządzania systemem informatycznym, służącym do przetwarzania tych danych. Do czasu kontroli NIK, dokonano weryfikacji prowadzonych w Urzędzie zbiorów danych osobowych, a w najbliższym czasie zostaną przygotowane zgłoszenia danych GIODO, w tym dotyczące osób objętych postępowaniami gminnej komisji w związku z nadużywaniem alkoholu.

(dowód: akta kontroli str. 201-202)

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli, tryb postępowania gminnej komisji nie zapewniał sprawnego i efektywnego wykonywania czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osób uzależnionych od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu.

Ocena cząstkowa

¹² Do tzw. danych wrażliwych, których przetwarzanie, co do zasady jest zabronione, zalicza się m.in. dane o stanie zdrowia, nałogach oraz dane dotyczące skazań, orzeczeń o ukaraniu i mandatach karnych (art. 27 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych).

¹³ Dotyczy zasięgnięcia informacji o zgłoszonych osobach w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Łądku, a także pism z 19 grudnia 2013 r. do Posterunku Policji w Zagórowie o przeprowadzenie wywiadu środowiskowego i ustalenie skutków nadużywania alkoholu i z 8 września 2014 r. do Zespołu Kuratorskiego Służby Sądowej Sądu Rodzinnego w Koninie, w związku z niestawieniem na rozmowę motywującą.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹⁴, wnosi o:

- 1) kierowanie na badanie przez biegłego w celu wydania opinii w przedmiocie uzależnienia od alkoholu i wskazania rodzaju zakładu leczniczego osób, które w związku z nadużywaniem alkoholu powodują rozkład życia rodzinnego, demoralizację małoletnich, uchylają się od pracy albo systematycznie zakłócają spokój lub porządek publiczny;
- 2) wyeliminowanie z trybu prac gminnej komisji czynności powodujących długotrwałość i brak efektywności działań zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osób nadużywających alkoholu obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu, w szczególności poprzez bezzwłoczne kierowanie do sądu wniosków dotyczących osób uzależnionych od alkoholu i powodujących rozkład życia rodzinnego, demoralizację małoletnich, uchylanie się od pracy, zakłócanie spokoju lub porządku publicznego;
- 3) wyeliminowanie działań komisji niezgodnych z przepisami ustawy o ochronie danych osobowych.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Poznaniu.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Poznań, 21 grudnia 2015 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Poznaniu

Kontroler
Mieczysław Zentel
główny specjalista
kontroli państwowej

Dyrektor
Andrzej Aleksandrowicz

.....
podpis

.....
podpis

¹⁴ Dz. U. z 2015 r., poz. 1096.